

Η ΠΟΛΙΣ ΕΑΛΩ!

Η πονεμένη Ρωμιούσνη

Φώτης Κόντογλου

Όπως οι Άγιοι βασανίζονται και στο τέλος τελειώνουνε το μαρτύριο τους με το θάνατο και παίρνουνε το στεφάνι της αφθαρσίας, έτσι κ' η αγιασμένη πόλη, η νέα Σιών της Χριστιανοσύνης, αφού βασανίστηκε, έκλαψε, πόνεσε από κάθε λογής τυράννισμα, ήρθε η μέρα που παρέδωσε το πνεύμα της. Η ιερά κιβωτός, η Δωδεκάτειχος Πόλις, έπεσε ματωβαμμένη στις 29 Μαΐου 1453, σαν τη σεβάσμια μητέρα των Μακκαβαίων.

Ποιο Καλέμι μπορεί να γράψει με αίμα, για να ξιστορίσει τη θλίψη και τον πόνο που περάσανε όσοι βρεθήκανε μέσα στη Χιλιόχρονη και γεραρή αυτή Πολιτεία, που ήτανε, κατά τα θρηνητικά λόγια του Βασιλιά της Κωνσταντίνου του Παλαιολόγου, «Ελπίς και Χαρά Πάντων των Ελλήνων, το καύχημα πάσι τοις ούσι υπό την του ηλίου ανατολήν» και που τώρα ήτανε σαν μαραμένο λουλούδι. Την τελευταία μέρα της, Δευτέρα 28 Μαΐου πρόσταξε ο Βασιλέας, ο Βασανισμένος Κωνσταντίνος, να κάνουνε λιτανεία, μήπως λυπηθεί ο Θεός κ' ελεήσει τη Χριστιανοσύνη. Ο Βασιλιάς, οι δεσποτάδες, οι παπάδες κι όλος ο λαός, με τα εικονίσματα, με τα εξαφτέρουγα και με τα θυμιατά,

πήρανε γύρο όλα τα Κάστρα, ψέλνοντας και φωνάζοντας με δάκρυα: «Κύριε, ελέησον».

Την ίδια μέρα το βράδυ, σύναξε ο βασιλέας όλους τους αξιωματικούς και τους Προκρίτους και τους είπε μια ομιλία που κ' οι πέτρες ραγίσανε με τη θρηνητική φωνή του. «Ακούοντες δε οι δυστυχείς Ρωμαίοι, καρδιάν ως λέοντες εποιήσαν, και αλλήλοις συχωρηθέντες ήτουν εις τω ετέρω καταλλαγήναι και μετά Κλαυθμού ενηγκαλίζοντο. Εν τήδε τη ώρα τις διηγήσεται τους τότε κλαυθμούς και θρήνους τους εν τω Παλατίω; ει και από ξύλου άνθρωπος ή εκ πέτρας ην, ουκ εδύνατο μη θρηνησαι».

Η νύκτα έπεσε σαν κοράκι μαύρο και σκέπασε με τις φτερούγες της «την θλιβερήν την Πόλιν», μαζί με τις δυστυχισμένες ψυχές που ήτανε κλεισμένες μέσα. Οι άντρες ήτανε στα Κάστρα. Οι γέροι κι οι γυναίκες βρισκότανε στα σπίτια και προσευχόντανε με δάκρυα. Μονάχα τα παιδιά λαγοκοιμόντανε τα καημένα. Τα πιο πολλά αφαχτήκανε την άλλη μέρα.

Κατά τα μεσάνυχτα, ο Βασιλιάς καβαλίκεψε στ' άλογο του μαζί με τον αχώριστο συμβουλάτορα του το

Φραντζή και με δυο - τρεις άλλους αξιωματικούς και βγήκανε από το παλάτι. Τραβήξανε αμίλητοι κατά τα κάστρα, για να δούνε αν φυλάγανε καλά οι βάρδιες. Μουγκαμάρα παντού!

Η νύκτα ήτανε γλυκειά. Οι φυλάκτορες ήτανε άγρυπνοι στις πόστες τους.

Κατά το δεύτερο πετεινολάλημα, σηκώθηκε άξαφνα μονομιάς μεγάλη βουή στο τουρκικό στρατόπεδο. Και σαν να' τανε μια θάλασσα με φουρτουνιασμένα κύματα, οι Τούρκοι χυμήξανε απάνω στα Κάστρα, κι 'αρχισε ο πόλεμος. Αυτό το κάνανε κατά την ίδια ώρα κάθε νύκτα, για να κουραστούνε οι Χριστιανοί και ύστερα να πέσουνε καταπάνω τους οι πιο αντρειωμένοι που είχε ο σουλτάνος. Και τούτην τη φορά γίνηκε μεγάλη αιματοχυσία, μα οι Έλληνες βαστάζανε καλά, κι οι Τούρκοι δεν βάλανε πόδι στο Κάστρο.

Ο Θεόφιλος ο Παλαιολόγος κι ο Δημήτρης Κατακουζηνός, βλέποντας πως θα πατούσανε το κάστρο, πέσανε απάνω τους με αντρεία, μαζί με άλλους γραικούς και τους γκρεμνίσανε από εκεί που είχανε γαντζώσει. Σε λίγο έφταξε κι ο Βασιλιάς καβάλλα στο άλογο του και φώναξε:

«Αδέλφια, βαστάτε, για τους οικτιρμούς του Θεού, γιατί βλέπω πως κάνουνε και σκορπάνε οι εχτροί μας

κι 'ελπίζω στον Θεό πως η νίκη είναι δική μας».

Εκεί που μιλούσε ο Κωνσταντίνος του μηνύσανε πως ο Γιάννης Γουστινιάνης ο στρατηγός λαβώθηκε στο δεξί ποδάρι, και πως αυτός που ήτανε γενναίος άντρας, μόλις είδε το αίμα του να τρέχει, λιγοψύχησε και φώναξε να τον πάνε στους γιατρούς. Ο δυστυχής Βασιλέας έδραμε, και σαν τον είδε, πήγε κοντά του και τον ξόρκισε να μην αφήσει τη θέση του σε τέτοια στιγμή, γιατί η πολιτεία, του είπε, κρέμεται από σένα. Μα αυτός δεν άκουγε τίποτα μόνο πέρασε στο Γαλατά, κι από εκεί μπήκε σε ένα γενουβεζικό καράβι και πέθανε στον δρόμο, στα νερά της Χίου.

Σαν είδανε οι Τούρκοι την ταραχή που έγινε στους Χριστιανούς πήρανε θάρρος. Ένας Σογάν Πασάς μάζεψε τους γενίτσαρους και τους μίλησε και τόσο κουράγιο τους έδωσε με τα λόγια του, που γινήκανε σαν λεόντες και γιουργιάρανε ίδιος σίφουνας καταπάνω στο Κάστρο.

Ο Χασάνης μπόρεσε και ανέβηκε στο Κάστρο και σκόρπισε τους Χριστιανούς Μεγάλος θρήνος τότε. Στο μεταξύ κολλήσανε στο Κάστρο ένα σμάρι Τούρκοι και πηδήξανε μέσα στην τάμπια, τσαλαπατώντας ο ένας τον άλλο και πλημμάρανε σαν την θάλασσα που ρίχνει χάμω το μώλο κι η Καστρόπορτα άνοιξε, κι η μεργη-